

Lausuntoyhteenveto

1.12.2025

VN/14657/2025

VN/14657/2025-STM-18

Lausuntoyhteenveto - Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Lausuntopyyntö

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta – niin sanotusta lasten kotihoidon tuen Norjan mallista – järjestettiin lausuntokierros 8.10.–20.11.2025. Lausuntopyyntö lähetettiin lausuntopalvelu.fi-palvelussa 50 taholle ja lisäksi kaikilla halukkailla oli mahdollisuus antaa lausuntonsa.

Lausuntopyyntö ja saadut lausunnot yksityishenkilöiden lausuntoja lukuun ottamatta ovat nähtävillä julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella STM050:00/2025.

Lausuntonsa antaneet tahot

Lausuntonsa antoi yhteensä 43 tahoa, joista kaksi oli yksityishenkilöitä. Muista kuin yksityishenkilöistä lausuntonsa antoivat seuraavat tahot: Tampereen kaupunki, Turun kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Porin kaupunki, Oulun kaupunki, Espoon kaupunki, Vantaan kaupunki, Helsingin kaupunki, Suomen Kuntaliitto ry, KEHA-keskus, Uudenmaan ELY-keskus, Akava ry, Ammattiliitto Pro ry, Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, STTK ry, Åbo Akademi Mobile Futures -tutkimushankkeen puolesta, Kansaneläkelaitos (Kela), Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL), Opetushallitus, SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry, Lastensuojelun keskusliitto, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Familia ry, Monimuotoiset perheet -verkosto, Naisasialiitto Unioni ry, Lapsiperheiden Etujärjestö ry, Mothers in Business Mib ry, Amnesty International Suomen osasto, Yhteiset lapsemme ry, Suomi-Seura ry, Kasvuväylä oy, saamelaiskäräjät, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto, tasa-arvovaltuutetun toimisto, lapsiasiavaltuutetun toimisto, opetus- ja kulttuuriministeriö, oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja valtiovarainministeriö. Sisäministeriö, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Maahanmuuttovirasto ja Miessakit ry ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa.

Lausuntopalautteen pääkohdat

Lausuntopalautteissa pääosin kannatettiin esitysluonnoksen tavoitteita tukea hiljattain Suomeen muuttaneiden pienten lasten vanhempien nopeampaa kotoutumista sekä edistää lasten kotimaisen

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

kielen oppimista ja osallistumista yhteiskuntaan varhaiskasvatukseen osallistumisen kautta. Yli puolet lausunnonantajista kuitenkin vastusti kolmen vuoden asumisaajan säätämistä lasten kotihoidon tukeen tai suhtautui siihen varauksellisesti. Osassa lausuntoja toivottiin kokonaisvaltaista lastenhoidon tukijärjestelmän tarkastelua ehdotetun asumisaikavaatimuksen säätämisen sijaan.

Lausuntopalaute asiakohdittain

Muutosehdotuksen tavoitteita ja valittua keinoa koskevat huomiot

Useimmissa lausunnoissa esitysluonnoksen tavoitteita kotoutumisen nopeuttamisesta ja varhaiskasvatukseen ohjaamisesta pidettiin kannatettavina. Työ- ja elinkeinoministeriö näki ehdotetun muutoksen kannatettavana ja perusteltuna sekä hallitusohjelman kirjauksen mukaisena. Kela ja THL arvioivat, että esitetyillä muutoksilla on mahdollista saavuttaa tavoitteita ainakin osittain. Opetus- ja kulttuuriministeriö, THL ja Oulun kaupunki kannattivat kotihoidon tuen muutoksia, jotka tukevat maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatukseen osallistumista. Varhaiskasvatukseen osallistumisella katsottiin olevan positiivisia vaikutuksia lapsiin ja äitien työllisyyteen.

Yli puolet lausunnonantajista kuitenkin katsoi, ettei esitetty kolmen vuoden asumisaikavaatimus ole sopiva keino tavoitteen saavuttamiseksi, tai suhtautui valittuun keinoon varauksella. Tätä mieltä olivat Turun kaupunki, Vantaan kaupunki, Helsingin kaupunki, Kuntaliitto, Uudenmaan ELY-keskus, saamelaiskäräjät, Familia ry, Amnesty International Suomen osasto, Lastensuojelun keskusliitto, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Yhteiset lapsemme ry, Monimuotoiset perheet -verkosto, MiB ry, Naisasialiitto Unioni ry, Suomi-Seura ry, Akava ry, Ammattiliitto Pro ry, OAJ ry, SAK, STTK ry, tasa-arvovaltuutettu, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Åbo Akademi, Kasvuväylä Oy ja lausuntonsa antaneet yksityishenkilöt. Lausunnonantajat perustelivat näkemystään toisaalta lapsen yksilölliseen etuun liittyvillä näkökohdilla ja toisaalta sillä, että valitulla keinolla ei tavoiteta pidempään maassa asuneiden perheiden lapsia varhaiskasvatukseen. Lisäksi osa lausunnonantajista kritisoi sitä, ettei esitysluonnoksessa huomioida kotihoidon tuen ulkopuolisia rakenteellisia työllistymisen esteitä tai yleistä työmarkkinatilannetta.

Noin kolmasosa lausunnonantajista kiinnitti huomiota siihen, että oikeus kotihoidon tukeen rajautuisi myös pitkään tai koko ikänsä Suomessa asuneelta henkilöltä, mikäli puoliso ei täyttäisi asumisaikavaatimusta. Tähän kiinnittivät huomiota oikeusministeriö, eduskunnan oikeusasiamies, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Familia ry, Amnesty International Suomen osasto, Lastensuojelun keskusliitto, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Monimuotoiset perheet -verkosto, Naisasialiitto Unioni ry, OAJ ry, Oulun kaupunki, Tampereen kaupunki, Helsingin kaupunki, Uudenmaan ELY-keskus ja STTK ry. Osa lausunnonantajista katsoi, että tältä osin ehdotus ei ole oikeasuhtainen tai hyväksyttävä. Oikeusministeriö katsoi, että jatkovalmistelussa tulisi selvittää perusoikeuksia vähemmän rajoittavaa keinoa, kuten esitysluonnoksen luvussa 5.1.1 esiteltyä vaihtoehtoista sääntelymallia. Kyseisessä vaihtoehtoisessa toteutusmallissa kotihoidon tukea maksettaisiin vain lasta pääasiallisesti hoitavalle vanhemmalle tai muulle huoltajalle, jolle asetettaisiin kolmen vuoden asumisaikavaatimus kotihoidon tuen maksamisen edellytykseksi.

Lastensuojelun keskusliitto ja yhdenvertaisuusvaltuutettu arvioivat, että kolmen vuoden asumisaikavaatimuksen vaikutukset kohdistuisivat epätarkoituksenmukaisesti myös siitä näkökulmasta, että EU-maista muuttavat vieraskieliset perheet voisivat olla oikeutettuja kotihoidon tukeen, sillä toisessa EU-maassa täyttyneet asumiskaudet on huomioitava kolmen vuoden asumisaikavaatimukseen. Lastensuojelun keskusliitto, oikeusministeriö, Monimuotoiset perheet -verkosto ja Tampereen kaupunki pitivät vaikutusten kohdentumista epätarkoituksenmukaisena myös silloin, jos kotihoidontukioikeus rajautuu perheeltä, jossa vanhemmat ovat töissä tai osallistuvat palveluihin. Tällöin lasta voi hoitaa kotona esimerkiksi isovanhempi.

Useissa lausunnoissa ehdotettiin lastenhoidon tukijärjestelmän kokonaisvaltaisempaa tarkastelua ehdotetun kolmen vuoden asumisaikavaatimuksen säätämisen vaihtoehtona. Tätä ehdottivat lapsiasiavaltuutettu, Akava ry, Ammattiliitto Pro ry, OAJ ry, SAK, Amnesty International Suomen osasto, Monimuotoiset perheet -verkosto, MiB ry, Naisasialiitto Unioni ry, Kuntaliitto, Turun kaupunki ja Vantaan kaupunki. Lausunnoissa esimerkiksi ehdotettiin kotihoidon tuen rajaamista kaikilta perheiltä päättymään siihen, kun lapsi täyttää kaksi vuotta. Osa lausunnonantajista katsoi, että kotoutumisen edistämiseksi tulisi ennemmin panostaa kotoutumistoimenpiteisiin ja -palveluihin. Oikeusministeriö ja Tampereen kaupunki esittivät vaihtoehtoisena toteuttamistapana lyhyemmästä

asumisaikavaatimuksesta säätämistä. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön lausunnossa lasten hoidon tukien kokonaisuuden selvittämistä pidettiin tarpeellisena.

Huomiot esityksen vaikutuksiin

Suurin osa lausunnonantajista katsoi, että esitysluonnos rajoittaa lapsiperheiden yhdenvertaisuutta. Tätä mieltä olivat oikeusministeriö, Suomi-Seura ry, Amnesty International Suomen osasto, Familia ry, Lapsiperheiden Etujärjestö ry, Lastensuojelun keskusliitto, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Monimuotoiset perheet -verkosto, MiB ry, Yhteiset lapsemme ry, lapsiasiavaltuutetun toimisto, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto, saamelaiskäräjät, Opetushallitus, OAJ ry, Akava ry, SAK, SOSTE ry, STTK ry, Helsingin kaupunki, Oulun kaupunki, Tampereen kaupunki, Uudenmaan ELY-keskus, Åbo Akademi, Kasvuväylä Oy ja lausuntonsa antaneet yksityishenkilöt. Eduskunnan oikeusasiamiehen, Åbo Akademin, sekä useissa järjestötoimijoiden jättämissä lausunnossa kiinnitettiin huomiota siihen, että kotihoidon tuen poistaminen lisää riskiä toimeentulon haasteille.

Muun muassa useat lausuntonsa antaneet kaupungit, Kuntaliitto ja eduskunnan oikeusasiamies näkivät esitysluonnoksen riskinä, että vanhemmat, jotka valitsevat jäädä hoitamaan lasta ilman lastenhoidon tukea, jäävät yhteiskunnan palveluiden ulottumattomiin. Tällöin muutoksen vaikutukset lapsen asemaan nähtiin huolestuttavina. Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnossa huomautettiin, että kunta saa toisaalta tiedon perustoimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti saavista alle kolme vuotta aikaisemmin oleskeluluvan tai -kortin saaneista tai oleskeluoikeuden rekisteröinneistä Kelalta, ja kunnan on laadittava heille osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi. KEHA-keskus esitti sen arvioimista, tulisiko kuntien tiedonsaantioikeutta Kelalta laajentaa koskemaan myös niitä maahanmuuttajia, joille kunnan tulisi tehdä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeenarviointi, ja jotka ovat saaneet kielteisen etuuspäätöksen kotihoidon tuesta.

Eduskunnan oikeusasiamiehen, oikeusministeriön, Åbo Akademin sekä muutaman järjestötoimijan ja yksityishenkilön antamissa lausunnoissa katsottiin, että kotihoidon tukioikeuden sitominen maassa asuttuun aikaan olisi periaatteellinen muutos suomalaiseen lastenhoidon tukijärjestelmään. Osassa lausuntoja tuotiin esiin, ettei valittu sääntelymalli huomio sitä, että kotihoito voi joissain tilanteissa olla lapsen edun mukaista. Osassa lausuntoja katsottiin esitysluonnoksen lapsivaikutusten arvioinnin olevan riittämätön ja liian yksipuolinen.

Saamelaiskäräjien mukaan esitys on ongelmallinen saamelaisten oikeuksien näkökulmasta. Lausunnossa muun muassa huomautettiin, että saamenkielisen varhaiskasvatuksen saatavuus on rajattua, mistä syystä saamelaisperheet voivat joutua valitsemaan lasten kielellisten oikeuksien turvaamiseksi lapselleen kotihoidon.

Useissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että esitetyn muutosten vaikutusten arviointi on epävarmaa. Noin neljäsosa lausunnonantajista viittasi siihen, ettei Norjassa toteutetusta vastaavan kaltaisesta uudistuksesta olevassa tutkimuksessa ole havaittu merkittäviä vaikutuksia maahanmuuttajalasten varhaiskasvatukseen osallistumisesta tai äitien palveluihin ohjautumisesta. THL katsoi, että esityksen taloudellisia arvioita tulisi korjata, sillä ei ole perusteltua olettaa, ettei kukaan kohdejoukon vanhemmista työllistyisi.

Työ- ja elinkeinoministeriö, moni lausuntonsa antaneista kaupungeista sekä Kuntaliitto katsoivat, että esityksen vaikutusarviota kuntien kotoutumis- ja työllisyyspalveluihin tulisi täydentää. Myös valtiovarainministeriö kiinnitti huomiota siihen, että esitysluonnoksessa ei ole esitetty kustannusarviota liittyen kuntien työvoima- ja kotoutumispalveluihin aiheutuville muutostarpeille. Kuntaliitto katsoi, että muutoksen myötä työllisyyspalveluihin tulevasta uudesta kohderyhmästä osa on hankalassa työmarkkina-asemassa, jolloin työttömyyskauskaudet voivat pitkittyä, mitä tulisi liiton mielestä arvioida esityksessä paremmin.

Monet lausunnonantajat pitivät varhaiskasvatuksen riittävien resurssien turvaamista tärkeänä.

Yhteisvaikutukset muiden muutosten kanssa

Yli kolmasosa lausunnonantajista kiinnitti huomiota samanaikaisesti valmistelussa tai eduskunnan käsittelyssä oleviin lainmuutosehdotuksiin tai vastikään voimaantulleisiin lainmuutoksiin.

KEHA-keskuksen, lapsiasianvaltuutetun, Lastensuojelun keskusliiton, Mannerheimin lastensuojeluliiton, Monimuotoiset perheet -verkoston, STTK ry:n ja eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnoissa tuotiin esiin huoli siitä, että hallituskauden aikana on tehty useita lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuvia etuusleikkauksia.

Suurin osa lausuntonsa antaneista kunnista sekä Kuntaliitto katsoivat, että esitysluonnoksen vaikutusten tarkoituksenmukainen arviointi ei ole mahdollista, sillä kotoutumisen edistämisestä annetun lain säätämisestä aiheutuneita muutoksia ei ole vielä ehditty seurata riittävästi.

THL katsoi, että olisi syytä arvioida myös esityksen suhdetta hallituksen suunnitelmaan uudistaa kotoutumistukea siten, että suomea tai ruotsia taitamattomien työttömyyden ajan tuki olisi ennen kieli-testin läpäisemistä alemmalla tasolla. Valtiovarainministeriön lausunnossa huomautettiin, että eduskunnalle on annettu hallituksen esitys yleistuesta (HE 112/2025), jossa ehdotetaan, että työmarkkinatuki korvattaisiin yleistuella 1.5.2026 alkaen.

Kela kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että toimeentulotuen uudistamista koskevassa esityksessä ehdotetaan, että Kelan tulee kehottaa 18-vuotta täyttänyttä toimeentulotuen hakijaa hakemaan ensisijaista etuutta, johon hakijan voidaan hänen elämäntilanteensa ja olosuhteet huomioiden arvioida todennäköisesti olevan oikeutettu. Kela katsoi, ettei perustoimeentulotuen käsittelyssä ole mahdollista arvioida luotettavasti ja kattavasti, täyttäisikö toimeentulotuen hakija kotihoidon tuen saamisen edellytyksenä olevan asumisaikavaatimuksen, mistä voisi aiheutua virheellisiä ohjaamisia ensisijaiselle etuudelle.

Ehdotettu voimaantulo

Kuntaliitto, Espoon kaupunki, Porin kaupunki, Turun kaupunki ja valtiovarainministeriö ehdottivat muutoksen voimaantuloa aikaisintaan 1.1.2027. Valtiovarainministeriön lausunnossa huomautettiin, että kuntien valtionosuustehtäviä ei tulisi muuttaa kesken vuoden lisätalousarvion yhteydessä, sillä kunnilla ei ole aikaa varautua tällaisiin muutoksiin omassa budjetoinnissaan ja toiminnassaan.